

**ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΜΟΥΤΖΑΝ
ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΥ
Αυτοβιογραφία**

Εισαγωγικά κείμενα (ως αφόρμηση)

Ο Βαγγέλης Αθανασόπουλος, στην εισαγωγή του βιβλίου του “Ε. Μουτζάν - Μαρτινέγκου, Αυτοβιογραφία”, [Αθανασόπουλου Β., (Εισαγωγή - Φιλολογική επιμέλεια), Ελισάβετ Μουτζάν Μαρτινέγκου, Αυτοβιογραφία. Αθήνα, Ωκεανίδα, 1997. (στη σειρά Οι Επτανήσιοι, αρ.1)] σημειώνει:

«Η ιστορία της αθώας και επιμελούς Μπέτας που αποστήθιζε το ‘αμαθήτευτον μάθημα’, της ευφάνταστης και διψασμένης για γράμματα Ελίζας που συγκροτούσε με κόπο την ‘γραμματισμένη ζωή της’, και της υπάκουα εξεγερμένης Ελισάβετ που είχε αφιερωθεί με πάθος -ή με μανία- στο γράψιμο, είναι η ιστορία μιας τυπικής περίπτωσης γυναίκας της αστικής τάξης στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Αλλά παράλληλα είναι η ιστορία μιας τυπικής περίπτωσης οδηγημένης έως τα όριά της, επειδή από το ένα μέρος η πρωταγωνίστρια (ή η μάρτυς) έτυχε να έχει πλήρη συνείδηση της μοίρας της και από το άλλο μέρος αποφάσισε να αντιμετωπίσει τη μοίρα αυτή.»

Δωμάτια χωρίς θέα

ΝΙΚΗ ΒΟΥΛΓΑΡΗ | Κυριακή 15 Ιουνίου 1997

ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΜΟΥΤΖΑΝ ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΥ

Ζάκυνθος, 1820. Μια κοπέλα, η Μπέτα Μουτζάν, λατρεύει το διάβασμα και το γράψιμο, δύο ασχολίες που αντιβαίνουν προς τις αρχές της εποχής για τη διαπαιδαγώγηση των κοριτσιών. Κάποια μέρα ο πατέρας της τη συλλαμβάνει με ένα βιβλίο στο χέρι και οργισμένος αποφάινεται ότι «τα γράμματα της εσκότισαν το νου».

Ένα βράδυ η Μπέτα αποφασίζει να φύγει κρυφά από το σπίτι. Απελπισμένη, μαζεύει τα γραπτά της, που είναι όλη της η ζωή, και με λίγα χρήματα στην τσέπη, φορώντας ένα μαύρο φτηνό φόρεμα και ένα μαύρο μαντίλι, βγαίνει στον δρόμο. «Παράξενο πράγμα! μ' όλον οπού ποτέ αφ' όντας εγεννήθηκα δεν εβγήκα από το σπήτι μοναχή μου, μ' όλον οπού αφ' όταν εμεγάλωσα εβγήκα πολλά ολίγαις φοραίς και συντροφευμένη πάντοτε από τους γονείς μου, μ' όλον οπού τότε είχα τέσσαρους χρόνους ολόκληρους να εύγω από το σπήτι (έξω οπού επήγαινα μία ή δύο φοραίς τον χρόνον, νύκτα, και εμεταλάμβανα εις μίαν σιμωτινήν εκκλησίαν), [...] εγώ δεν εγροίκησα καμμίαν δειλίαν, εις τον δρόμον

συνέχεια...

μοναχή μου, και υπαντώμουν με τους ανθρώπους, τόσο σπού στοχάζομαι ότι οι νέοι άνδρες δεν έχουν το πάτημα μήτε πλέον στερεόν, μήτε πλέον ογλίγωρον, αφ' ό,τι εγώ τότε το είχα».

Έχει αποφασίσει ότι το επόμενο πρωινό θα πάρει το πλοίο για την Κέρκυρα. Αλλά ξαφνικά το πατρικό σπίτι προβάλλει πάλι μπροστά της και το κοιτάζει «μ' εκείνον τον καϋμόν σπού ο Αδάμ και η Εύα εκύτταζον τον επίγειον παράδεισον».

Η φυγή ματαιώνεται και αποφασίζει να επιστρέψει στη γνώριμη φυλακή της.

Για εκείνη οι επιλογές ήταν «ή γάμος ή θάνατος».

Επιλέγει αναγκαστικά τον γάμο (και το επίθετο Μαρτινέγκου), και έτσι η ζωή της καταλήγει στο «και γάμος και θάνατος», αφού πεθαίνει πάνω στη γέννα του πρώτου της παιδιού. Για την Ελισάβετ, όμως, όπως και για κάθε γυναίκα που γεννιόταν εκείνη την εποχή με δίψα για μόρφωση και δημιουργικότητα, ίσως αυτή να ήταν η καλύτερη μοίρα.

Βιογραφία

Ελισάβετ Μουτζάν – Μαρτινέγκου

- Η πρώτη ελληνίδα πεζογράφος
- Λογοτεχνικό ταλέντο :
 - Τολμηρή στο στοχασμό της και Ανεξάρτητο πνεύμα
 - Αναγκάστηκε να παλέψει το "παλαιόν, βάρβαρον και αφύσικον και απάνθρωπον ήθος, όπου θέλει ταις γυναίκαις ξεχωρισμέναις από την ανθρώπινην εταιρίαν"
- Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1801
- ΓΟΝΕΙΣ: Φραγκίσκος Μουτζάν - Αγγελική Σιγούρου
 - Προέρχονταν από δύο αριστοκρατικές, ιταλικής καταγωγής, οικογένειες της Ζακύνθου
 - Ο πατέρας της, όμως, είχε "την παλαιάν βάρβαρον γνώμην, η οποία θέλει να μη μαθαίνουν οι γυναίκες πολλά γράμματα"
- Είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη μάθηση
 - Εκπαίδευση περιορισμένη: είχε κατ' οίκον δασκάλους 3 κληρικούς
 - Η ίδια η Ελισάβετ, με προσωπική μελέτη, απέκτησε γνώσεις της αρχαίας ελληνικής, της ιταλικής και της γαλλικής γλώσσας
 - Έγραφε ποιήματα, μελέτες, θεατρικά έργα (στα ελληνικά και ιταλικά) και μεταφράσεις αρχαίων ελληνικών έργων.

Επιθυμίες και προοπτικές: Γάμος και θάνατος

- **Επιθυμίες της:**
 - να μην παντρευτεί
 - να αφοσιωθεί στη μελέτη και τη συγγραφή
- **Οι γονείς της είχαν αντίρρηση**
- **Η Ελισάβετ αντιπρότεινε, για να ξεφύγει από τις προκαταλήψεις και τα κοινωνικά δεσμά της εποχής της:**
 - να κλειστεί σε μοναστήρι
 - να αποσυρθεί σε μια εξοχική τους κατοικία
- **Η προοπτική που ανοιγόταν μπροστά της: να παραμείνει ανύπαντρη και να μένει με τους γονείς της, χωρίς να της δίνεται το δικαίωμα να βγαίνει από το σπίτι**
- **Τελικά, παντρεύτηκε, το 1830, τον, κατά είκοσι χρόνια μεγαλύτερό της, Νικόλαο Μαρτινέγκο, ο οποίος, όμως, καθυστέρωσε την επισημοποίηση της γαμήλιας συμφωνίας με συνεχείς διαπραγματεύσεις για το ύψος της προίικας, και απέκτησε ένα γιο.**
- **Πέθανε το 1832, λίγες μέρες μετά τη γέννηση του γιου της**
- **Η Αυτοβιογραφία της εκδόθηκε το 1881 στην Αθήνα από το γιο της, Ελισαβέτιο.**

Ελισάβετ Μουτζάν – Μαρτινέγκου, Αυτοβιογραφία

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Γυμνασίου, σελ. 50

- Διαβάζουμε το κείμενο.
- Επισημαίνουμε τα χαρακτηριστικά που το εντάσσουν στα αυτοβιογραφικά κείμενα (ανάλογα με τα **απομνημονεύματα**, σελ. 45 του σχολικού βιβλίου)
- Καταγράφουμε και σχολιάζουμε το **θέμα** του κειμένου: Η καταπιεστική ζωή μιας διανοούμενης γυναίκας στη Ζάκυνθο του 19^{ου} αιώνα.
- Με ποιο τρόπο φανερώνεται στις σελίδες της Αυτοβιογραφίας που μόλις διαβάσαμε;
- Αναλύουμε το κείμενο χρησιμοποιώντας και τις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου. (σελ. 52)

Ομαδοσυνεργατική έρευνα

- Χωρίζουμε την τάξη σε τρεις ομάδες.
- Μοιράζουμε ένα φύλλο εργασίας που περιέχει σελίδες από τα βιβλία:
 - ❖ Ε. Μουτζάν –Μαρτινέγκου, Αυτοβιογραφία, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2021
 - ❖ Δ. Σωτηρίου, Οι επισκέπτες, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 2017
- Με βάση τα κείμενα και τα βιογραφικά στοιχεία της Ε. Μουτζάν –Μαρτινέγκου τα παιδιά καλούνται να καταγράψουν τις σκέψεις τους και να αποτυπώσουν τα συμπεράσματά τους σε μορφή «χάρτη ιδεών»
 - ❖ Α) σχετικά με τη θέση της γυναίκας στην Ζακυνθινή κοινωνία του 19ου αιώνα (πού κινείται, ποιος είναι ο κοινωνικός της ρόλος;)
 - ❖ Β) ποιες είναι οι ανθρώπινες και κοινωνικές επαφές της;
 - ❖ Γ) ποιες είναι οι δυνατότητες που έχουν τα δύο φύλα στην Ζακυνθινή κοινωνία του 19ου αιώνα. Τι δικαιούνται να κάνουν και τι όχι;
- Αφού παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της έρευνας των παιδιών στην ολομέλεια της τάξης, καθώς και οι χάρτες που δημιούργησαν, συγκρίνουμε με ό,τι ισχύει σήμερα.

Χάρτης Ιδεών

Η θέση της γυναίκας στην Ζακυνθινή κοινωνία του 19^{ου} αιώνα

- Αποκλειστικά μέσα στο σπίτι
- Αποκλειστικά στην οικογένεια
- Χωρίς κοινωνική ζωή
- Χωρίς επάγγελμα (στις ανώτερες τάξεις), σε βοηθητικές εργασίες (στις μεσαίες και κατώτερες τάξεις)

Ανθρώπινες και κοινωνικές επαφές

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΔΑΣΚΑΛΟΣ

**ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΕΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ**

**ΞΕΝΕΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ**

**ΚΟΣΜΟΣ
(π.χ.
ΕΚΚΛΗΣΙΑ)**

Χάρτης Ιδεών

Με βάση τα αποσπάσματα της «αυτοβιογραφίας» της Ε. Μουτζάν – Μαρτινέγκου να καταγράψετε τις σκέψεις σας για τις δυνατότητες που έχουν τα δύο φύλα στην Ζακυνθινή κοινωνία του 19ου αιώνα. Συγκρίνουμε με ό,τι ισχύει σήμερα.

Γυναίκα

Οικογένεια – περιορισμένες κοινωνικές επαφές

Μόρφωση (κατ' οίκον)

Νοικοκυριό και εργόχειρο

Άνδρας

Οικογένεια - Κοινωνικές επαφές - ταξίδια

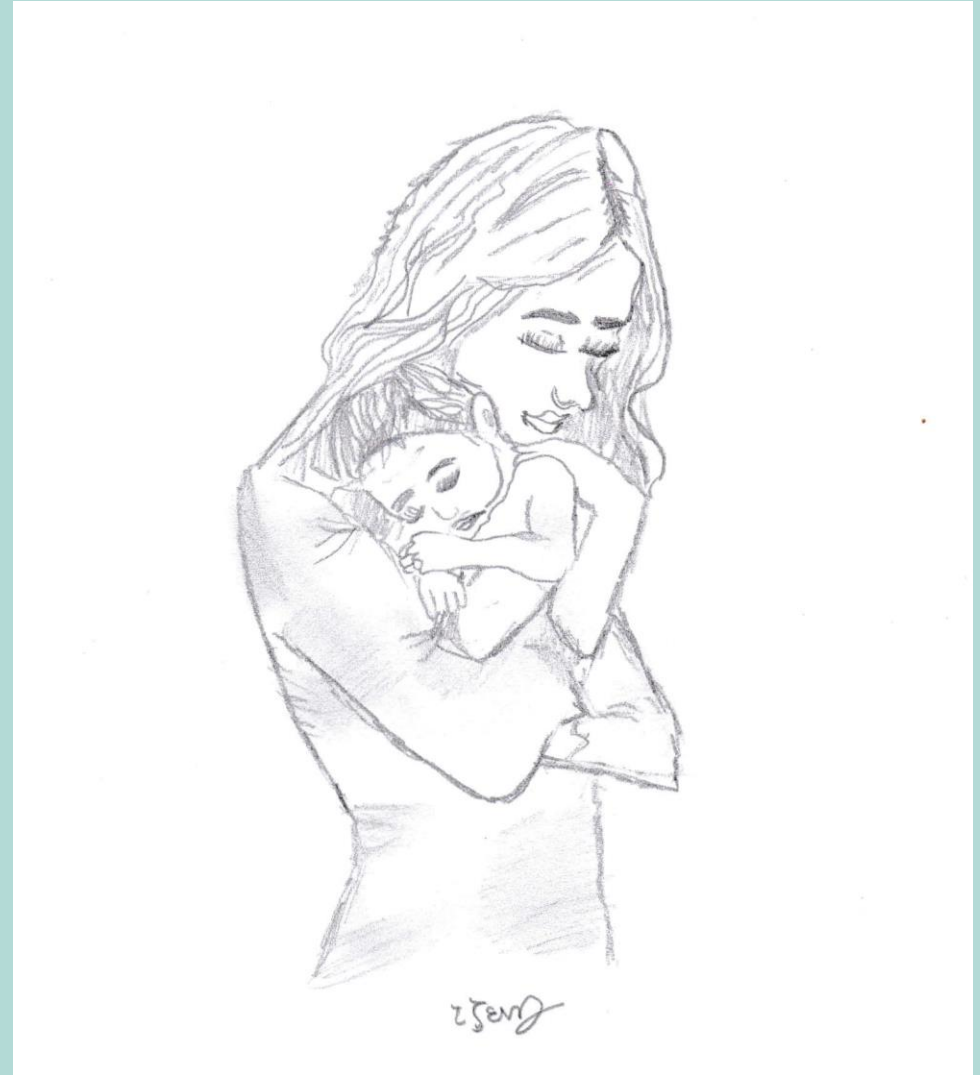
Μόρφωση (σχολεία, σπουδές στο εξωτερικό)

Επάγγελμα

Εξουσία – αρμοδιότητες, επιλογές

Δημιουργική γραφή

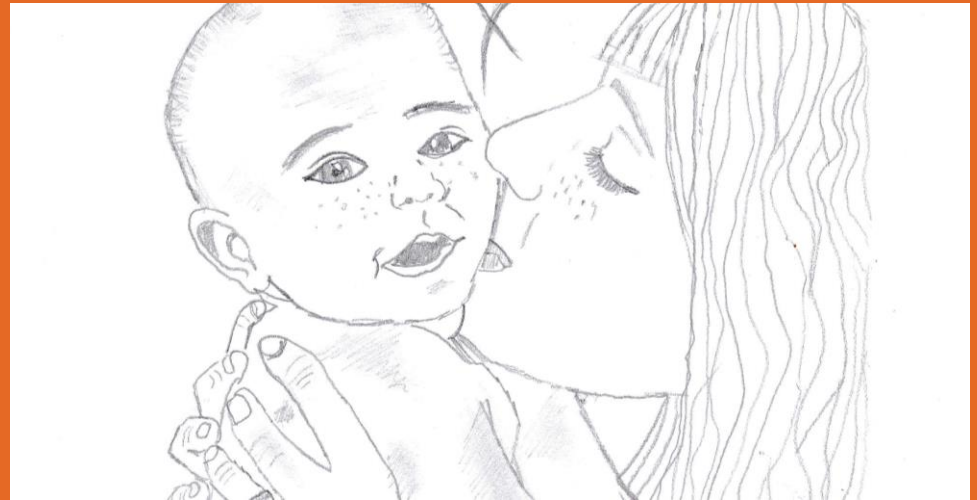
- 1) Επινοήστε έναν φανταστικό διάλογο ανάμεσα στην Ελισάβετ και την Ερωφίλη. Οι δύο γυναίκες μιλούν για τη θέση της γυναίκας σε μια σκληρή πατριαρχική κοινωνία.
- 2) Γράψτε μια επιστολή της Ελισάβετ στην κόρη που δεν γέννησε ποτέ. (Εναλλακτικά μπορείτε να ζωγραφίσετε κάτι εμπνευσμένο από το κείμενο.)

Παιχνίδι ρόλων

Τα παιδιά σκηνοθετούν τις επιστολές τους και τις παρουσιάζουν σαν μικρές θεατρικές σκηνές. Χρησιμοποιούν μουσική, αντικείμενα και ρούχα που τους χρειάζονται και βέβαια τη βοήθεια των συμμαθητών τους.

Η παρουσίαση μπορεί να πάρει τη μορφή μιας αυτοσχέδιας θεατρικής παράστασης, καθώς τα παιδιά ακολουθούν το ένα το άλλο παίζοντας ... τους ρόλους που έχουν τα ίδια επινοήσει.

<https://el.padlet.com/anmarsid/e4yglldmluuud9q6m>

Τέλος, δημιουργούμε μαζί με τα παιδιά ένα padlet, στο οποίο μπορούν να μπαίνουν και να καμαρώνουν τις εργασίες τους.

Εάν θέλετε και εσείς να διαβάσετε κάποιες από τις επιστολές που γράφτηκαν και να δείτε τις ζωγραφιές μας μπορείτε να μπείτε στο padlet μας.

Προς το παρόν, πάρτε μια μικρή γεύση...

E. MARTINEΓΚΟΥ, ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Made with serendipity

Δωμάτια χωρίς θέα ΝΙΚΗ ΒΟΥΛΓΑΡΗ | Κυριακή 15 Ιουνίου 1997

Ζάκυνθος, 1820. Μια κοπέλα, η Μπέτα Μουτζάν, λατρεύει το διάβασμα και το γράψιμο, δύο ασχολίες που αντιβαίνουν προς τις αρχές της εποχής για τη διαπαιδαγώγηση των κοριτσιών. Κάποια μέρα ο πατέρας της τη συλλαμβάνει με ένα βιβλίο στο χέρι και οργισμένος αποφαινεται ότι «τα γράμματα της εσκότισαν το νου».

Ενα βράδυ η Μπέτα αποφασίζει να φύγει κρυφά από το σπίτι. Απελπισμένη, μαζεύει τα γραπτά της, που είναι όλη της η ζωή, και με λίγα χρήματα στην τσέπη, φορώντας ένα μαύρο φτηνό φόρεμα και ένα μαύρο μαντίλι, βγαίνει στον δρόμο. «Παράξενο πράγμα! μ' όλον οπού ποτέ αφ' όντας εγεννηθήκα δεν εβγήκα από το σπήτι μοναχή μου, μ' όλον οπού αφ' όταν εμεγάλωσα εβγήκα πολλά ολίγαι φοραις και συντροφευμένη πάντοτε από τους

Ο Βαγγέλης Αθανασόπουλος, στην εισαγωγή του βιβλίου του "Ε. Μουτζάν - Μαρτινέγκου, Αυτοβιογραφία", [Αθανασόπουλου Β., (Εισαγωγή - Φιλολογική επιμέλεια), Ελισάβετ Μουτζάν Μαρτινέγκου, Αυτοβιογραφία. Αθήνα, Ωκεανίδα, 1997.

«Η ιστορία της αθώας και επιμελούς Μπέτας που αποστήθισε το 'αμαθήτευτον μάθημα', της ευφάνταστης και διψασμένης για γράμματα Ελίζας που συγκροτούσε με κόπο την 'γραμματισμένη ζωή της', και της υπάκουα εξεγερμένης Ελισάβετ που είχε αφιερωθεί με πάθος -ή με μανία- στο γράψιμο, είναι η ιστορία μιας τυπικής περίπτωσης γυναίκας της αστικής τάξης στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Αλλά παράλληλα είναι η ιστορία μιας τυπικής περίπτωσης οδηγημένης έως τα όρια της, επειδή από το ένα μέρος η πρωταγωνίστρια (ή η μάρτυς) έτυχε να έχει πλήρη συνειδηση της μοίρας της και από το άλλο μέρος αποφάσισε να αντιμετωπίσει τη μοίρα αυτή.»

Πραγματικά αυτό που μας συγκινεί στην αυτοβιογραφία της Ελισάβετ Μουτζάν - Μαρτινέγκου...

Αυτοβιογραφία Ελισαβέτ Μουζάν-Μαρτινέγκου (επιστολή στην κόρη που δεν γέννησε ποτέ)της Πετκόβ Άννας-Μαρίας, Γ3

Αγαπητή Πάννα μου, σου γράφω αυτό το γράμμα χωρίς να σου έχω δώσει την ευκαιρία να το διαβάσεις κρατώντας το στα χέρια σου. Για τις δυσκολίες που θα είχες αντιμετωπίσει σε τέτοια οικογένεια που βρεθηκα κ' εγώ . Οπού μητέρα , πατέρα και αδέλφια δεν υπάρχουν, είσαι όλο μονάχη!

Στην γυναίκα αξία δεν υπάρχει! Τότε ποιος είναι ο ρόλος ύπαρξής μας; Χωρίς εμάς ζωή στο κόσμο δεν υπάρχει!

Άδικη ζωή, άδικη η μοίρα που σαν σκλάβες είμαστε. Χωρίς αγάπη από τους γονείς, δικαιώματα και μεγάλα όνειρα.

Λέγοντας όλα αυτά με κάνει να σκεφτώ πότε θα τελειώσουν όλα αυτά? Κάποτε ή ποτέ;

"Γράμμα στην κόρη που δεν γέννησα ποτέ!", Ρηκάλλης Λάζαρος, Γ3

Αγαπητή κόρη , Όπως θα έχεις αντιληφθεί κι η ίδια , η θέση της γυναίκας στην σημερινή εποχή παρουσιάζεται ως αληθινή σκλαβιά... ένας ασφυκτικός κλοιός από τον οποίο δεν μπορείς να αποδράσεις , ένα κυριολεκτικό αδιέξοδο. Η γυναικαία φύση θέλει τη γυναίκα πιστή σύντροφο του συζύγου της, προσηλωμένη στο χώρο του σπιτιού και μονάχα αυτού, δεν έχει ούτε δικαιώματα, ούτε ελευθερίες παρά μόνο υποχρεώσεις που έχουν να κάνουν με την φροντίδα του νοικοκυριού της.

Μια γυναίκα δεν μπορεί να συναναστρέφεται κοινωνικά εκτός του οικογενειακού της περιβάλλοντος... υποδοιουλώνεται και αποξενώνεται από κάθε πηγή ζωής, γεγονός που την οδηγεί πολλές φορές σε έναν δυσμενέ

Γράμμα στην κόρη που δεν γέννησα... από τη μαθήτρια του Γ3, Ρεβέκκα Ρέκα

Κόρη μου, Τώρα που κρατώ στην αγκαλιά μου τον νεογέννητο γιό μου και είμαι ήσυχη ότι δεν θα υποφέρει, ως αγόρι, αυτά που υπέφερα εγώ στη ζωή , είναι στιγμή να γράψω το γράμμα σε σένα κόρη μου, που δεν σε γέννησα ποτέ! Όταν κατάλαβα ότι είμαι έγκυος, έκανα σκέψεις διάφορες στην περίπτωση που θα γεννούσα κοριτσάκι: θα ήθελα να μεγαλώσεις σε διαφορετικές συνθήκες από αυτές που μεγάλωσα εγώ. Βέβαια δεν μου έλειπαν τα υλικά αγαθά, μου έλειψε όμως η ελευθερία. Για αυτό θα συμβούλευα εσένα να διεκδικήσεις να ζήσεις ελεύθερη. Αν αγαπήσεις τα γράμματα , λογοτέχνης και ποιήτρια να γίνεις και να επιβάλλεις στους γύρω σου να σέβονται τους κόπους σου και την επιλογή σου αυτή! Αν θέλεις να παντρευτείς, ευχή μου να το κάνεις ! Αλλά κι αν θελήσεις σε μοναστήρι να κλειστείς , κανένα πρόβλημα δεν υπάρχει. Να το διεκδικήσεις και εγώ η μητέρα σου θα στηρίξω την επιλογή σου! Ονειρεύομαι έναν κόσμο όπου άνδρες και γυναίκες θα έχουν τα ίδια δικαιώματα και θα έινουμ

Μητέρα με το παιδάκι της, Ζωγραφιά της Τζένης Μούκα, Γ1

Γράφω μια επιστολή στην κόρη που δεν γέννησα ποτέ. Λίζα Πρένγκα Γ'3

Αγαπητή μου κόρη, Ελπίζω αυτό το γράμμα να σε βρίσκει καλά. Ευτυχισμένη, ελεύθερη όχι σαν και εμένα. Για να διαβάζεις το γράμμα αυτό σημαίνει πως οι δρόμοι μας χώρισαν. Παρόλα αυτά δεν θέλω να στεναχωριέσαι. Αντιθέτως να μεγαλώσεις, να δημιουργήσεις, να πετύχεις αλλά πάνω από όλα να είσαι ευτυχισμένη. Να μπορείς να εκφραστείς , να σκεφτείς και

Μητική αγάπη, Ζωγραφιά της Τζένης Μούκα, Γ1

Γράμμα της Ελισάβετ στην κόρη που δεν γέννησε ποτέ, του μαθητή Κωνσταντίνου Ασπρούλη, Γ1

Αγαπητή Μαρία, Θέλω να σου πω με αυτό το γράμμα που σου γράφω μερικά πράγματα. Πρώτον να μην κάθεσαι όλη μέρα μέσα στο σπίτι, να μην υπακούν τους άλλους, να μην επιτρέψεις σε κανέναν να σε υποτιμήσει , να μην καταπιέζεσαι, να βγαίνεις έξω να συναντάς τους φίλους σου και να περνάς καλά. Γενικά να κάνεις οτιδήποτε ευχαριστεί εσένα και όχι τους άλλους. Επίσης να ξέρεις ότι η ελευθερία είναι πολύ μεγάλο αγαθά να χάρεσαι να υπ

τον αρμον μοναχι μου, και υπαντώμου με τους ανθρώπους, τόσοσ οπου στοχάζομαι ότι οι νέοι άνδρες δεν έχουσι το πάτημα μήτε πλέον στερεόν, μήτε πλέον ολιγώνων, αφ' ό,τι εγώ τότε το είχα». Εχει αποφασίσει ότι το επόμενο πραινόν θα πάρει το πλοίο για την Κέρκυρα. Αλλά ξαφνικά το πατρικό σπίτι προβάλλει πάλι μπροστά της και το κοιτάζει «μ' εκείνον τον καύμόν οπου ο Αδάμ και η Εύα εκύτταζον τον επίγειον παράδεισον». Η φυγή μεταίνωεται και αποφασίζει να επιστρέψει στη γνώριμη φυλακή της.

«Αυτοβιογραφία», Ελισάβετ Μουτζάν Μαρτινέγκου

Η «Αυτοβιογραφία» είναι το μοναδικό έργο που διασώθηκε από πολυάριθμα θεατρικά τα οποία εκπόνησε η Ελισάβετ Μουτζάν Μαρτινέγκου.

τον άνθρωπο να βρει και να σκαλίσει το αληθινό του πρόσωπο και ν' αρθρώσει την πιο μυστική του κραυγή, χρησιμοποιώντας την πένα του/της ως έμβολο ενάντια στη μοίρα του. Κι είναι η Ελισάβετ που, παρόλα αυτά, θα παίρνει την πένα, σχεδόν κάθε βράδυ, και θ' αγωνίζεται, φλεγόμενη, με τη βοήθεια αρχικά της μητέρας της και της γιαγιάς της κι αργότερα κάποιων κληρικών (από τους οποίους ξεχωρίζει ο προοδευτικός Κωνσταντινουπολίτης λόγιος Θεοδόσιος Δημάδης) για κάτι που σήμερα θεωρείται αυτονόητο και είναι, ίσως γι' αυτό, λιγότερο εκτιμητέο. Να μορφωθεί, να μάθει να σκέφτεται, ακριβώς για να μάθει να συμμετέχει: «Ζηλωταί του βαρβαρικού ήθους της Πατρίδος μου μη συγχυσθήτε! Αλλά τι λέγω μη συγχυσθήτε, αλλοίμονον! Σεις εγινήκατε θηρία από τον θυμόν σας. Εγώ συγχωρώ εις τας κόρας πολλά γράμματα. Εγώ διορίζω εις αυτάς τας ίδιαις την ελευθερίαν εις το να ευγαίνουν από το σπήτι, όθεν εγώ εις τα μάτια σας φαίνομαι εν τέρας της φύσεως, δεν με μέλλει. Το ήθος είναι βάρβαρον, τυραννικόν. Εγώ μισώ, βδελύττωμαι, ονειδίζω όλα τα βαρβαρικά, τα τυραννικά πράγματα, μήτε φοβούμαι εκείνους οπου τ' αγαπούν και διαφεντεύουν... Ήθος τυραννικόν, ήθος βάρβαρο εσύ, ναι με καταδικάζεις αλλ' εγώ εμπαιζω την καταδικην σου, όχι, όχι, ο θεός δεν μου έδωσε καρδιαν αχρειαν, ούτε συ με τα κλεισίματα σου, με τα φυλακώματα σου

"Γράμμα στην κόρη που δεν γέννησα", Βογιαριδή Πολυξένη, Γ1

Αγαπημένη μου κορούλα, Ανυπομονώ για τη γέννηση σου. Ανυπομονώ για την στιγμή που θα σε φέρουν στα χέρια, την πρώτη επαφή μας. Θα είσαι εκλεκτή και χαρισματική. Το ξέρω. Εύχομαι μέσα από ολόκληρη την καρδιά μου οι συνθήκες ζωής για εμάς τις γυναίκες να έχουν βελτιωθεί. Στην παρούσα εποχή η ζωή κάθε γυναίκας βιώνεται με ποικίλους αποκλεισμούς. Τόσο στην κοινωνική όσο και στην προσωπική ζωή. Για να φανταστείς τα τρία τελευταία έτη της ζωής μου τα ξόδεψα στο σπίτι. Μόνο τρεις φορές κατάφερα να δραπέτευσει από τους τέσσερις τούχους και να πάω στην εκκλησία. Ούτε κοινωνικές σχέσεις μπορώ να αναπτύξω. Η οικογένεια μου, δηλαδή ο θείος μου αδερφός μου και ο πατέρας μου, δεν θεωρούν τίμιο αλλά αντιθέτως ανεπίτρεπτο να μιλάμε με εμάς τις γυναίκες. Η ερωτική μου ζωή; Εξαφανισμένη! Με προξένησαν στον πατέρα σου, που ευχαριστώ το θεό είναι τίμιος και θα σε προσέχει όπως σου αρμόζει. Ελπίζω όλα αυτά έχουν αλλάξει μέχρι τότε. Δεν θέλω να σκέφτομαι πως η μονάκριβη μου κόρη δεν θα έχει δικαίωμα ελευθερίας βούλησης, σκέψης και πράξης. Δεν σου αξίζει μια ζωή νευιάτη καταπίεσεις και

θέλω σου, τα πρέπει σου, τις ελευθερίες και τα δικαιώματά σου. Για αυτό κόρη μου τόλμα την δική σου, τολμά την δική σας απελευθέρωση. Η μητέρα σου, Ελισάβετ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΟΥΤΖΑΝ-ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΥ, Ζάκυνθος, 1801-1832, προσωπογραφία (Μουσείο Καποδίστρια)

"Γράμμα στην κόρη που δεν γέννησα ποτέ!", της Μαρκέλλας Ασπροούλη, Γ1

Αγαπημένη μου κορούλα, Αυτό είναι ένα γράμμα προς εσένα. Παρ' όλο που σε λίγους μήνες έρχεσαι στην αγκαλιά μου, και ανυπομονώ πάρα πολύ γι' αυτό, έχω ένα περίεργο συναίσθημα, ότι κακό θα συμβεί. Βέβαια, στη σημερινή κοινωνία, με όλα αυτά που συμβαίνουν και την αντιμετώπιση που έχουμε εμείς οι γυναίκες, δεν το βρίσκω και τόσο παράξενο. Όπως και να 'χει, για να 'μαι καλυμμένη από κάθε άποψη - θετική και αρνητική - , σου γράφω αυτό το γράμμα. Πρώτα απ' όλα, θέλω να σε προετοιμάσω - όσο μπορώ - για τις δυσκολίες και τα προβλήματα που θα αντιμετώπισεις στην κοινωνία που θα ζήσεις. Σίγουρα δεν είναι το περιβάλλον στο οποίο θα ήθελα να ζήσεις, αλλά δυστυχώς, δεν μπορώ να κάνω τίποτα για να το αλλάξω. Οι κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής μας, περιορίζουν τις γυναίκες τόσο πολύ που συχνά η ζωή τους μοιάζει με σκλαβιά. Οι επιτρεπόμενες κοινωνικές μας συναναστροφές είναι ελάχιστες, έως και ανύπαρκτες. Αυτά θα έλεγα ότι είναι τα δύο βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις ζωές μας. Καταλαβαίνω ότι αυτή η ζωή σου φαίνεται εφιάλτης, κάτι το οποίο θα αντιλαμβάνεσαι όλο και

επιθυμία. Ελπίζω μια μέρα να έχεις και εσύ αυτήν την ικανότητα ,να ασκήσεις όποιο επάγγελμα θέλεις. Ό,τι διαλέξεις να ξέρεις πως αν ήμουν μαζί σου θα το αποδεχόμουν. Μακάρι τα πράγματα να ήταν διαφορετικά. Να' μασταν μαζί. Να μπορούσα να σου ευχηθώ "Χρόνια Πολλά ".

Σε φιλώ, με αγάπη η μητέρα σου, Ελισάβετ Μουτζάν

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΟΥΤΖΑΝ-ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΥ, Ζάκυνθος, 1801-1832, ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Ελισάβετ Μουτζάν γεννήθηκε τον Οκτώβριο του 1801 στη Ζάκυνθο. Η ευγενική της καταγωγή, τόσο από την πλευρά του πατέρα της, Φραγκίσκου Μουτζάν αλλά και της μητέρας,

"Γράμμα στην κόρη που δεν γέννησα", της Αναστασίας Δαρσινού, Γ1

Γεια σου κορίτσι μου, Ζήτησα από τον πατέρα σου να σου δώσει αυτό το γράμμα στα 14 γενέθλιά σου γιατί ήρθε η ώρα να συνειδητοποιήσεις πως είναι η ζωή την εποχή μας. Όλοι θεωρούν εμάς τις γυναίκες κατώτερες αλλά δεν είμαστε. Μας περιφρονούν και μας φέρονται σαν να μην αξίζουμε. Δεν ενδιαφέρονται για εμάς. Όλα τα προνόμια τα κατέχουν οι άντρες. Την μόρφωση και την ελευθερία. Δεν μου επέτρεπαν ποτέ να βγω έξω από το σπίτι χωρίς την συνοδεία του πατέρα μου ή του αδερφό μου. Θεωρούν πως το να κάνεις κορίτσι είναι ντροπή και χωρίς νόημα. Από την ηλικία των 15 λάτρευα τα γράμματα και την μάθηση. Οι γονείς μου μου έφεραν δάσκαλο στο σπίτι αλλά αυτή ήταν η μόνη μου επαφή με οποιοδήποτε είδος σχολείου. Φυσικά δεν επιτρεπόντουσαν τα κορίτσια να παραβρίσκονται σε ένα. Δεν μου επιτρεπόταν να βγω από το σπίτι. Ήμουν μόνη στο δωμάτιό μου. Κανείς στο σπίτι δεν μου μιλούσε και καθώς ήμασταν πλούσια και αριστοκρατική οικογένεια δεν μπορούσα να πάω σε μοναστήρι που τόσο πολύ ήθελα. Ήθελα επίσης να πάω στο εξοχικό που είχαμε αλλά μου